מדד המגדר
אי־שוויון מגדרי בישראל

2019

הגר צמרת־קרצ'ר

חנה הרצוג | נעמי חזן

יוליה בסין | רונה ברייר־גארב | הדס בן אליהו

מכון ון ליר בירושלים
THE VAN LEER JERUSALEM INSTITUTE
معهد فان لير في القدس

שווה • WIPS
המרכז לקידום נשים בזירה הציבורית

יודעת
she knows • هي تعرف

מדד המגדר

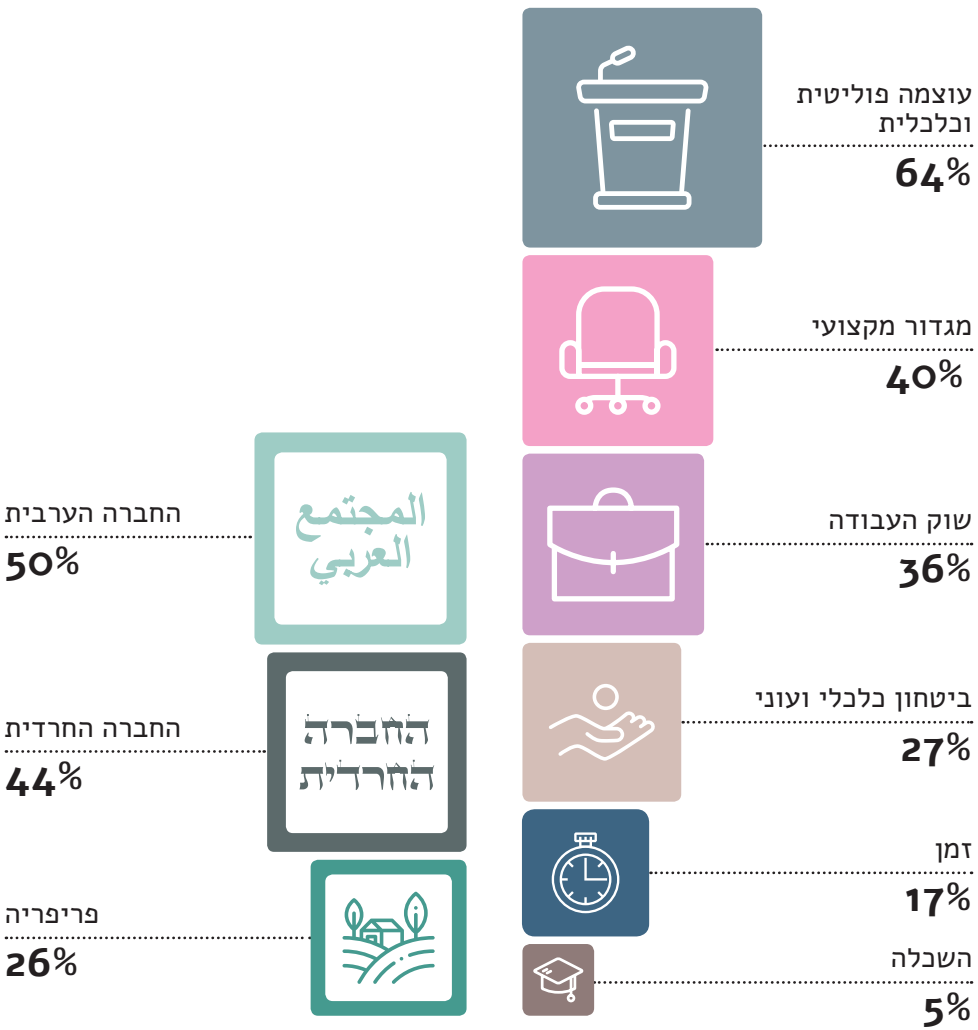
מדד המגדר של שוות - המרכז לקידום נשים בזירה הציבורית במכון ון ליר בירושלים הוא כלי מדידה רב עוצמה הבוחן שינויים לאורך זמן במצבם של נשים וגברים בישראל מאז שנת 2004. המדד מציג תמונה מפורטת של מצב האי־שוויון בתחומי חיים שונים – עבודה, השכלה, עוני, עוצמה פוליטית וכלכלית, תרבות ותקשורת, אלימות, חלוקת זמן, בריאות, יחסי מרכז-פריפריה, והחברה הערבית – ומדי שנה מתווספים לו תחומים חדשים. בחינת האי-שוויון המגדרי נעשית לא רק על פי ההבחנה הבינארית בין גברים לנשים אלא גם בהצטלבויות בין מגדר לבין מיקומים חברתיים שונים, כמו הפריפריה, החברה הערבית והחברה החרדית בישראל. הנתונים שמספק המדד מאפשרים לו להיות מצפן למקבלי החלטות ולגורמים ממשלתיים וציבוריים בישראל.

לכל אורך החוברת נשים מסומנות בצבע אפור וגברים בצבע שחור

עומק האי-שוויון

חישוב עומק האי-שוויון מאפשר לזהות באיזה תחום הפער בין נשים לגברים הוא הגדול ביותר ובאיזה תחום הוא הקטן ביותר. ככל שהאחוז קרוב יותר ל-100 כך האי-שוויון גדול יותר.

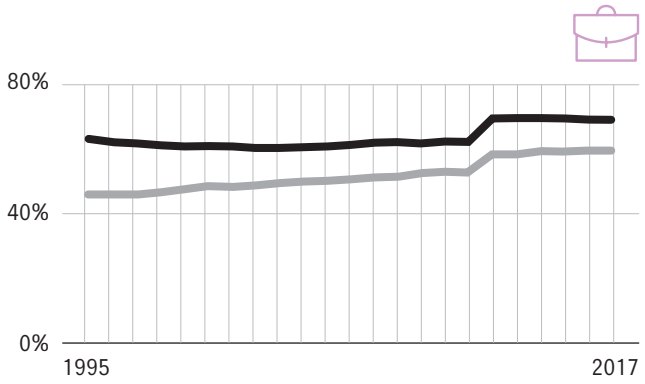

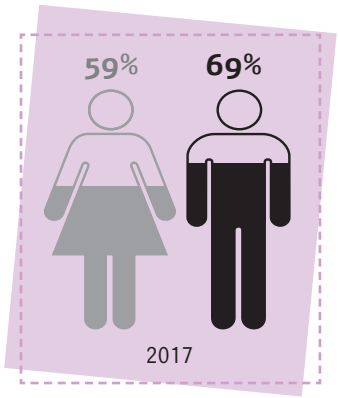
מקור: מדד המגדר 2019

פער מגדרי מתמשך בכל תחומי החיים

ברוב תחומי החיים נשמר פער מגדרי לטובת הגברים. במקצת התחומים
לא זו בלבד שהפער אינו מצטמצם אלא הוא אף גדל עם הזמן.

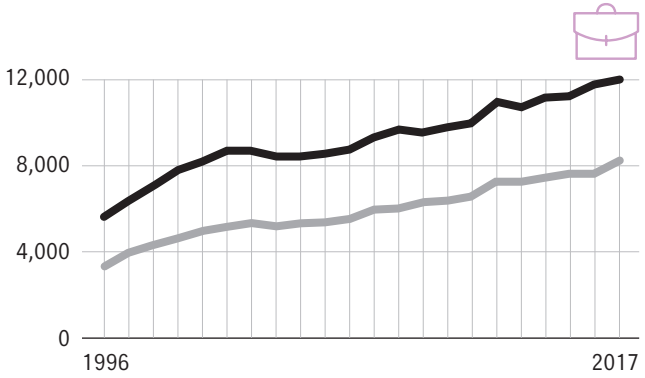
שיעור השתתפות בשוק העבודה בוח עבודה אזרחי

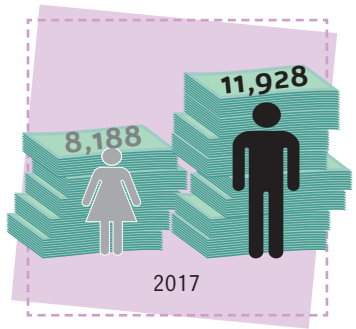

מקור: נתוני למ"ס ועיבודי המחברות

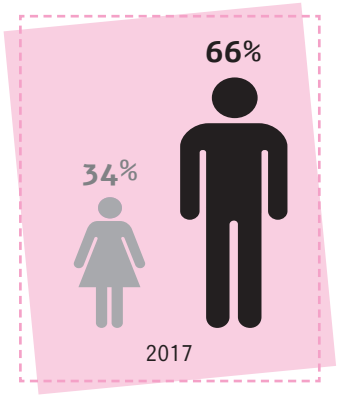
שכר חודשי ממוצע בש"ח

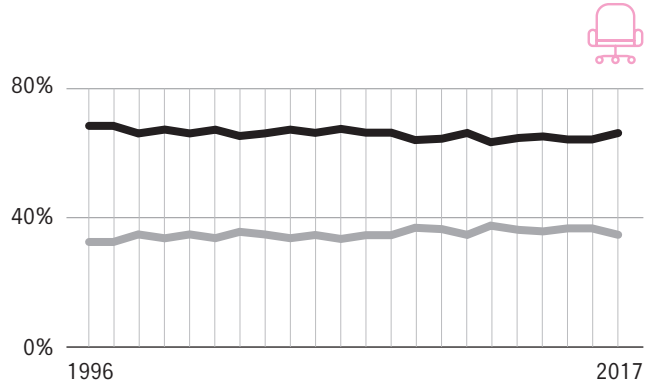

מקור: נתוני למ"ס ועיבודי המחברות

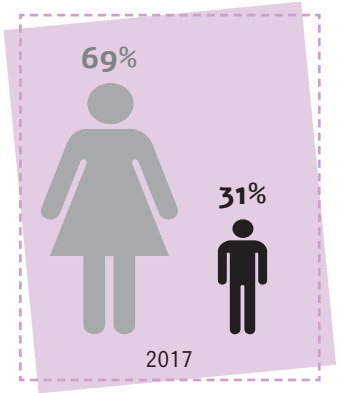
שיעור הנשים והגברים בקרב השכירים בענף ההיי-טק

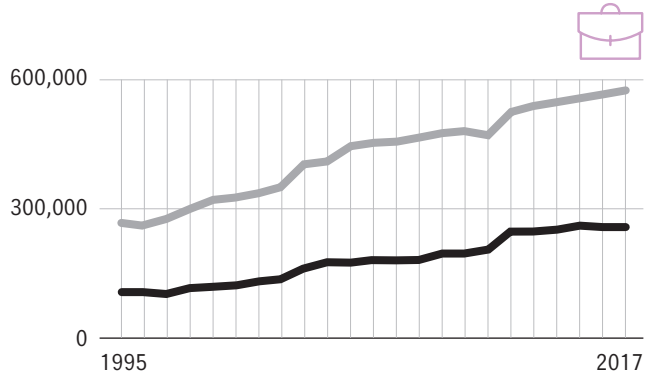

מקור: נתוני למ"ס ועיבודי המחברות

העובדים/ות במשרה חלקית

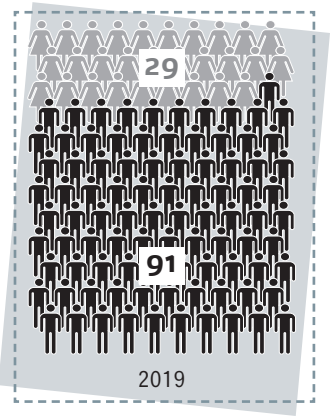

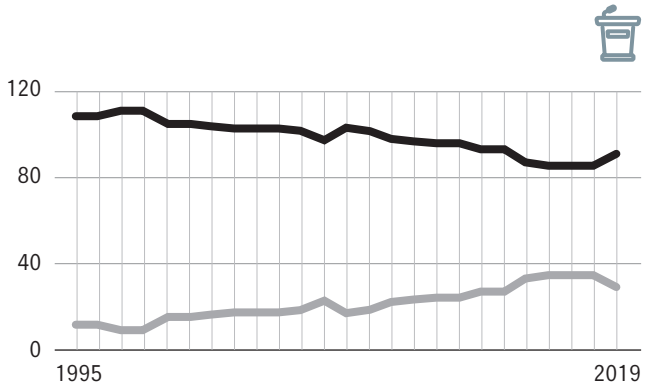

מקור: נתוני למ"ס ועיבודי המחברות

פער מגדרי מתמשך בכל תחומי החיים

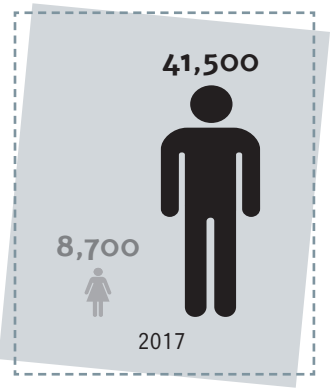
מספר חברי וחברות הכנסת

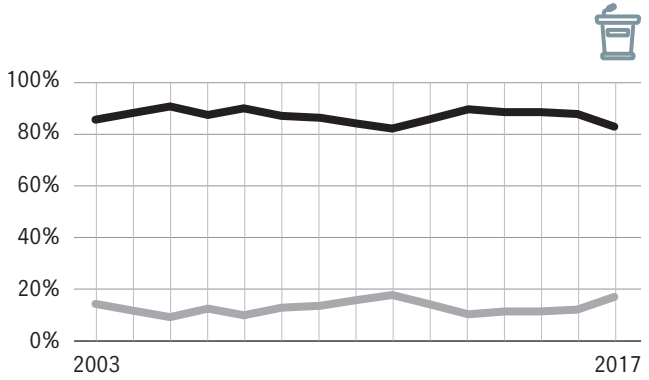

מקור: נתוני הכנסת ועיבודי המחברות

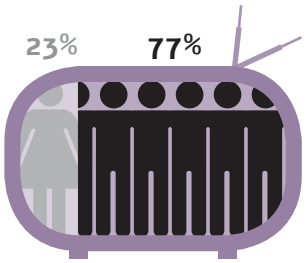
שיעור מנכ"לים/ות במשק

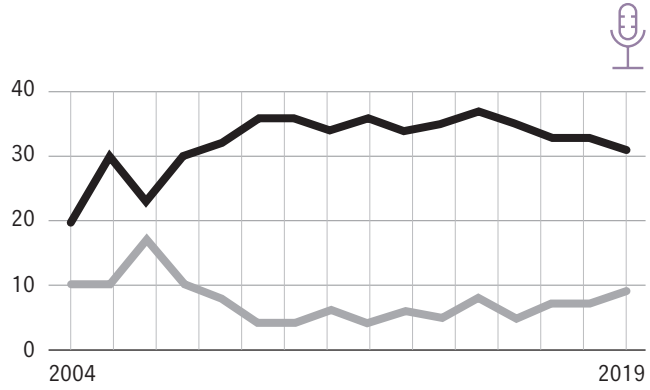

מקור: נתוני למ"ס ועיבודי המחברות

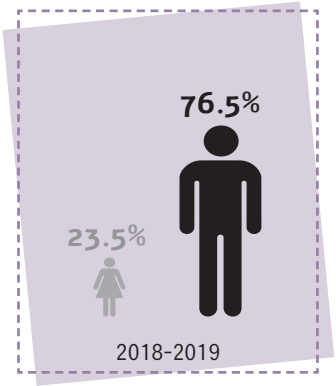
המצעד השנתי של גלגל"צ מספר השירים בביצוע נשים לעומת גברים

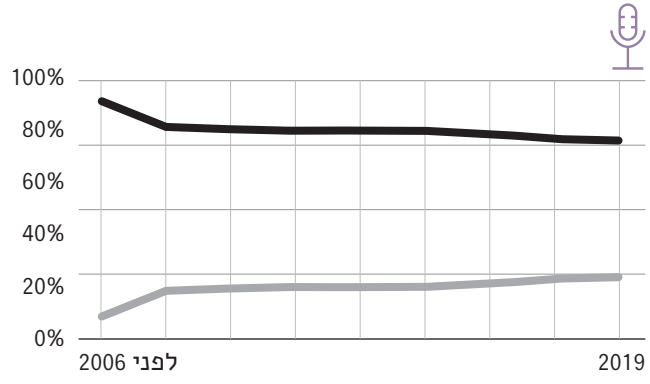

מקור: עיבודי המחברות

שיעור הספורטאים והספורטאיות הפעילים ספורט תחרותי

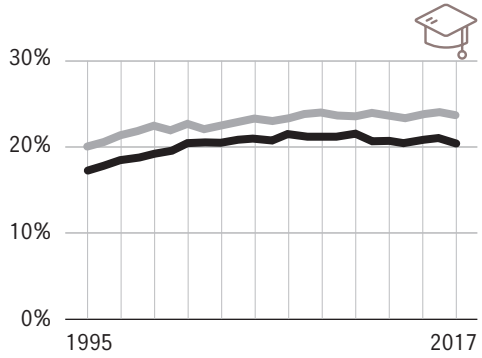

מקור: משרד התרבות והספורט

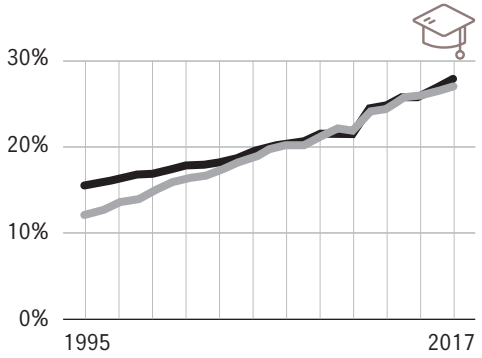
השכלה ותעסוקה

יותר ויותר נשים רוכשות השכלה גבוהה ואף מרחיבות את תחומי הלימוד.
עם זאת, חסמים מבניים ותרבותיים מקשים עליהן לתרגם הישגים אלה
לצמצום פערים בשוק העבודה ובזירה הפוליטית והכלכלית.

שיעור בוגרי/ות 13–15 שנות לימוד

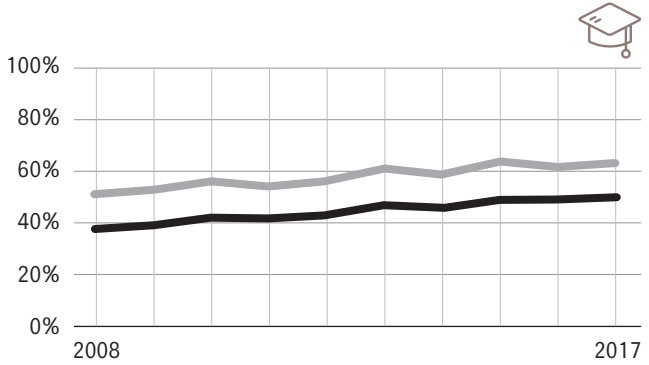

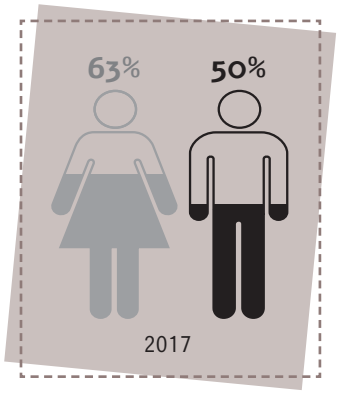
שיעור בוגרי/ות 16 שנות לימוד ומעלה

מקור: נתוני למ"ס ועיבודי המחברות

שיעור הבנות והבנים הזכאים לבגרות*

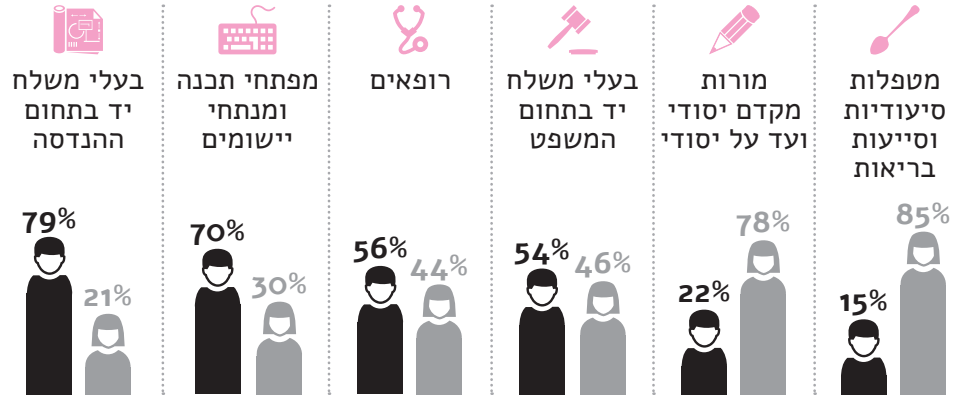
*מתוך כלל בנות/בני קבוצת הגיל

מקור: נתוני למ"ס ועיבודי המחברות

42.6% מהנשים צריכות להחליף **מקצוע**, כדי שיהיה שוויון מגדרי בתעסוקה, ולא תהיה סגרגציה כלל

28.2% מהנשים צריכות להחליף **תחום לימוד**, כדי שיהיה שוויון מגדרי בהשכלה, ולא תהיה סגרגציה כלל

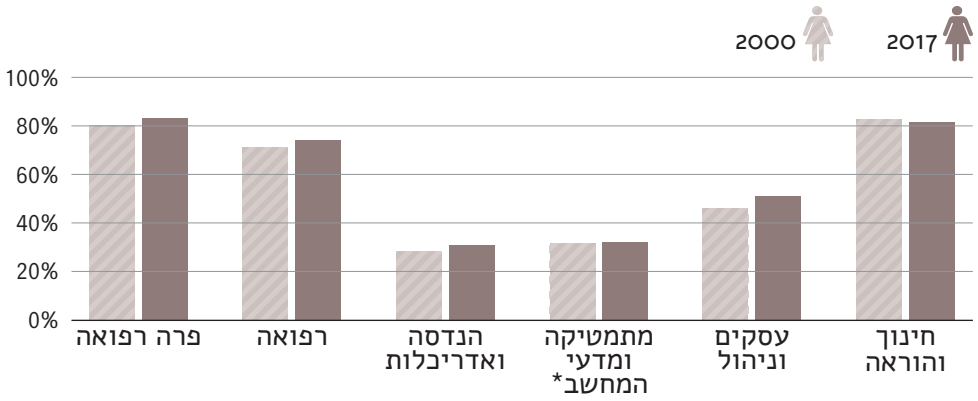
האי שוויון המגדרי בתחומי התעסוקה 2017

מקור: נתוני למ"ס ועיבודי המחברות

שיעור הסטודנטיות באוניברסיטאות במגמות לימוד שונות

תואר ראשון, שני ושלישי

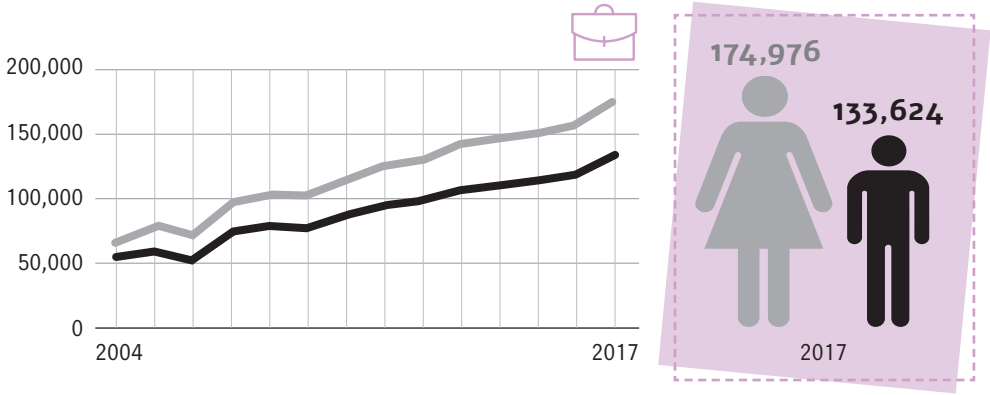
*מתמטיקה, סטטיסטיקה ומדעי המחשב

מקור: נתוני למ"ס ועיבודי המחברות

שוק עבודה מעורער

המושג שוק עבודה מעורער מתייחס לדפוסי עבודה המאופיינים בשכר נמוך שאינו מספיק לפרנסת משפחה, חוסר יציבות תעסוקתית והיעדר הגנה לעובדים. המבט המגדרי מגלה שנשים חשופות יותר לדפוסים אלה.

מספר עובדים ועובדות בעלי יותר ממשרה אחת

מקור: נתוני בטל"א ועיבודי המחברות

שיעור השכירים/ות שאינם מקבלים 12 משכורות בשנה

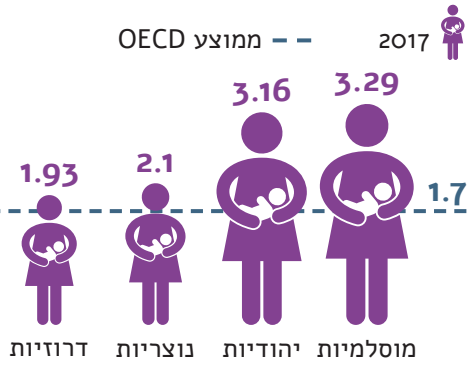

מקור: נתוני בטל"א ועיבודי המחברות

עבודה, משפחה, זמן

נשים הן עדיין האחראיות העיקריות לעבודות הבית ולטיפול במשפחה. עבודות אלו הן **עבודות שקופות** שבן לרוב אינן זוכות להכרה ולתגמול, אבל הן משמשות חסם להשתלבות מלאה ושוויונית של נשים בשוק העבודה.

מספר ילדים ממוצע לאישה
לפי קבוצת אוכלוסייה, 2017

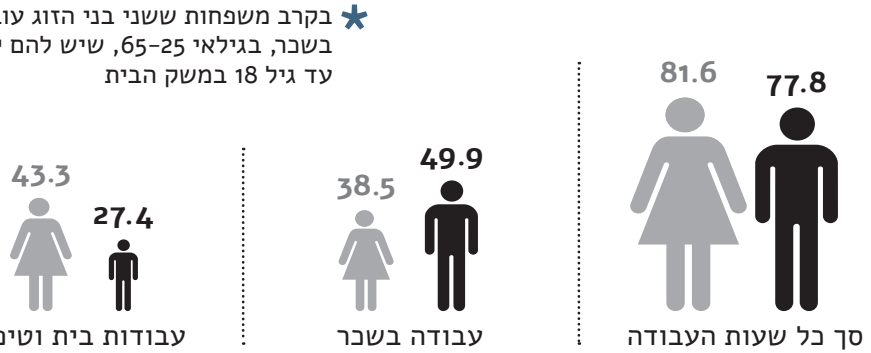
מקור: נתוני למ"ס ועיבודי המחברות

באיחוד האירופי: מקדישים זמן מדי יום לטיפול במשפחה*

*מקרב גילאי 25-49 מקור: EIGE, Gender Index 2019

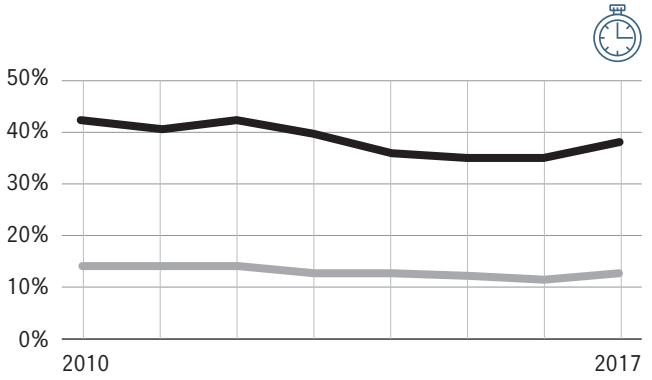
עבודות שקופות: מספר השעות השבועיות המוקדשות לעבודת בית וטיפול ולעבודה בשכר*

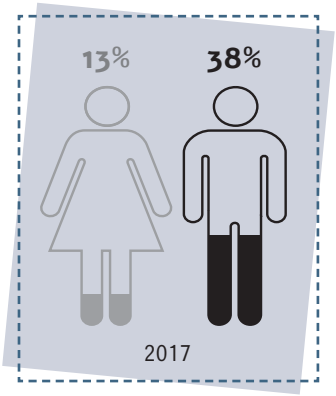

מקור: ד"ר עמית קפלן, סקר עבודות שקופות של 'שוות' והמכללה האקדמית תל אביב יפו, 2018

עבודה, משפחה, זמן

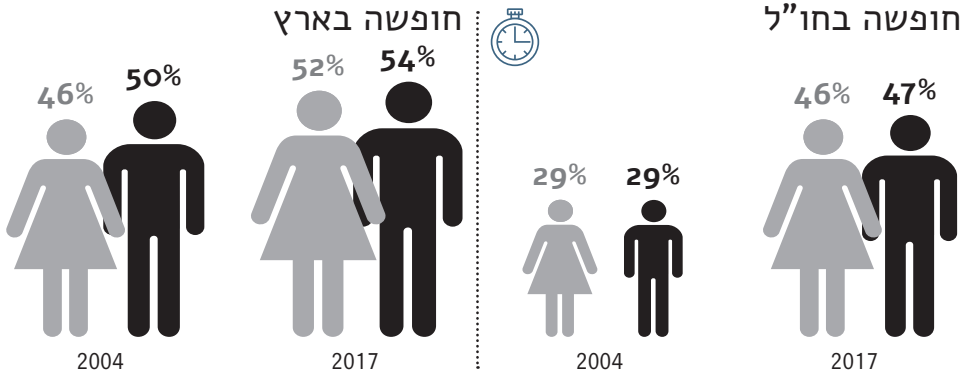
שיעור העובדות והעובדים מעל 50 שעות בשבוע

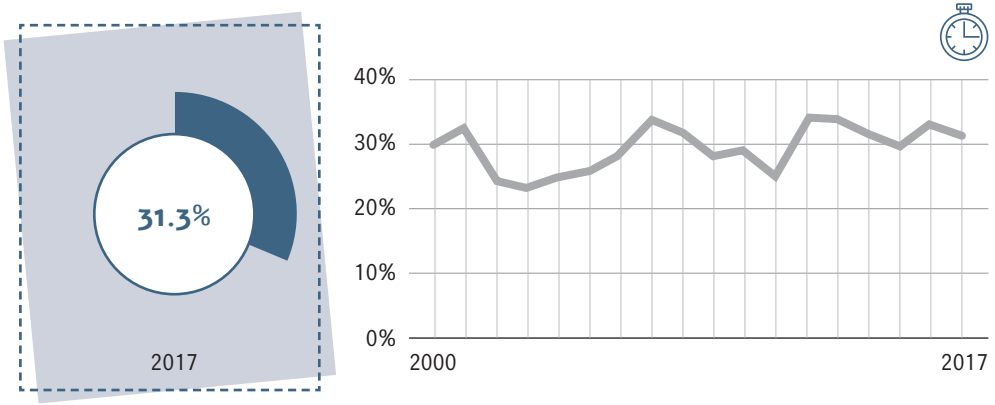
מקור: נתוני למ"ס ועיבודי המחברות

שיעור הנשים והגברים שיצאו לחופשה

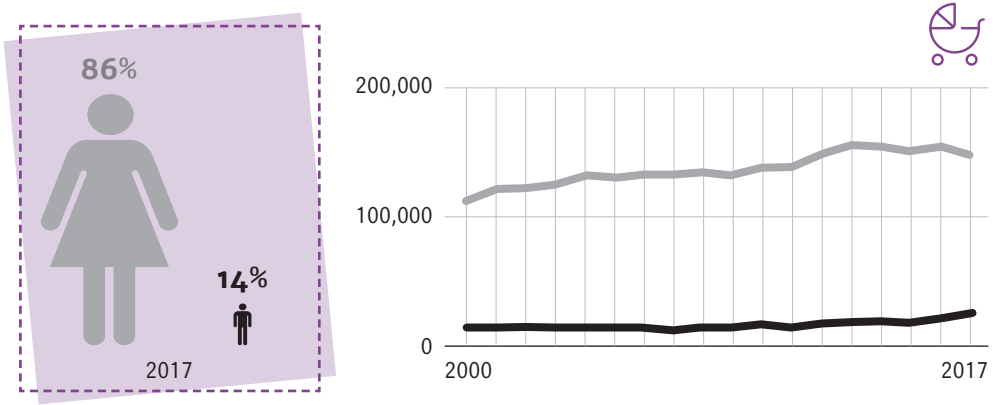
מקור: נתוני למ"ס ועיבודי המחברות

שיעור הנשים שאינן מועסקות בשכר עקב היותן עקרות בית

מקור: נתוני למ"ס ועיבודי המחברות

נשים לעומת גברים בראש משפחות חד-הוריות

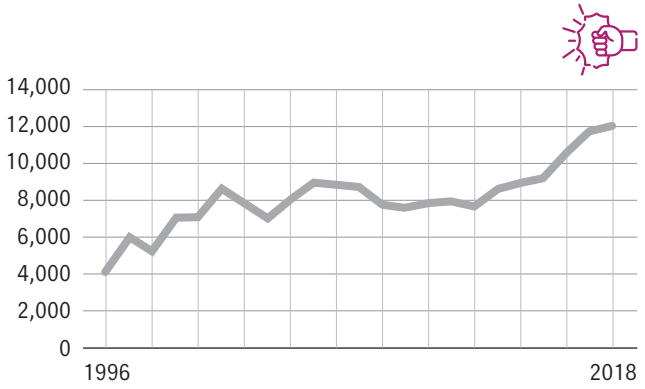

מקור: נתוני למ"ס ועיבודי המחברות

פגיעות וסיכון

קיים מחסור בנתונים רשמיים מרשויות המדינה אודות אלימות מגדרית לסוגיה. מדינות שונות וארגונים בינלאומיים אוספים ומפרסמים נתונים אודות רצח נשים על רקע מגדרי וסוגים נוספים של אלימות מגדרית אך ברוב המקרים אין נתונים השוואתיים מישראל.

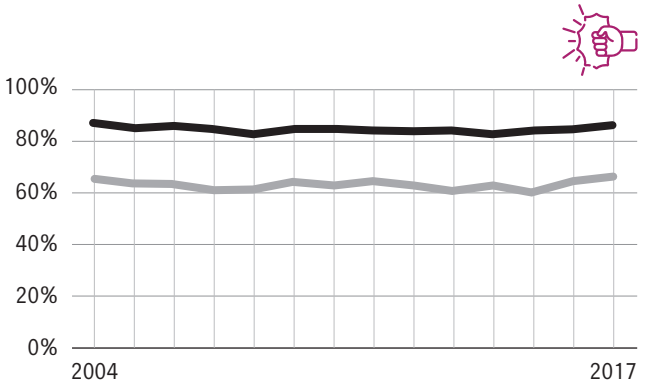
מספר הפניות החדשות מדי שנה למרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית

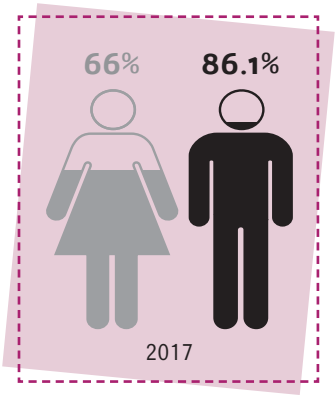

מקור: איגוד מרכזי הסיוע ועיבודי המחברות

תחושת ביטחון בהליכה ברחוב

מקור: נתוני למ"ס ועיבודי המחברות

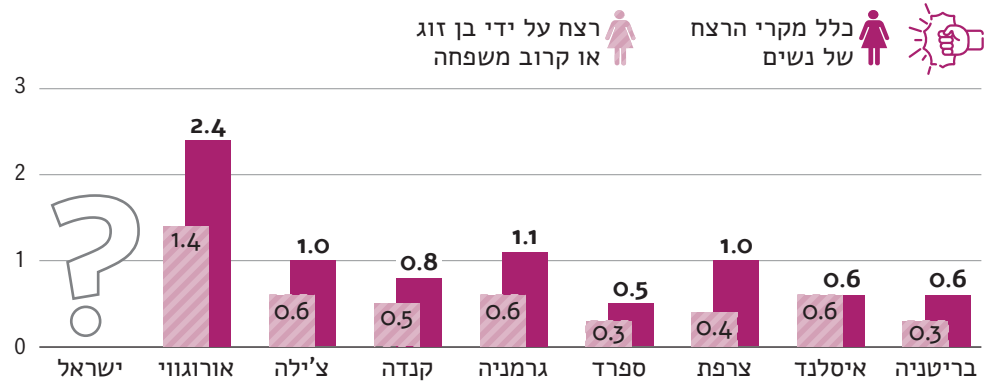
נשים שנרצחו על ידי בן זוג או קרובי משפחה אחרים

קיים קושי רב לקבל נתונים רשמיים ממוסדות המדינה אודות אלימות מגדרית לסוגיה. כך למשל, קיימים נתונים שונים, לרוב מארגוני חברה אזרחית, לגבי מספר הנשים שנרצחות על ידי בני משפחה בכל שנה.

2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
13	27	14	18	18	15	23	19	26	21

מקור: ממם, הארץ, תזכור

מקרי רצח של נשים במדינות שונות ורצח על ידי בן זוג או קרוב משפחה 2016, שיעור לכל 100,000 נשים

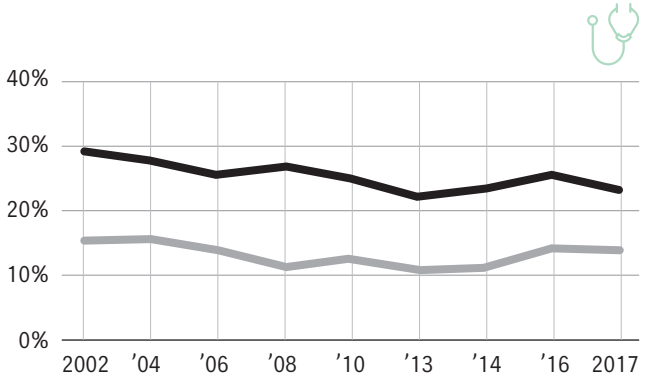

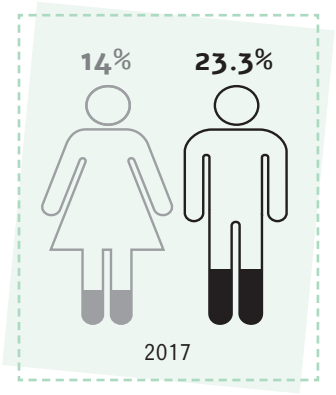
מקור: UNODC Homicide statistics

פגיעות וסיכון

נשים בכלל עניות יותר מגברים וחשופות לאלימות המופנית כלפיהן מעצם היותן נשים. תמונת מצב זו משפיעה לרעה על נוכחותן ועל מעמדן של נשים במרחב הציבורי.

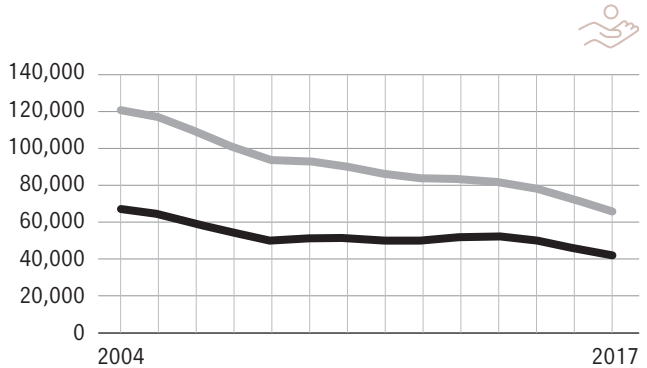
שיעור המעשנים והמעשנות בקרב בני/ות 21 ומעלה

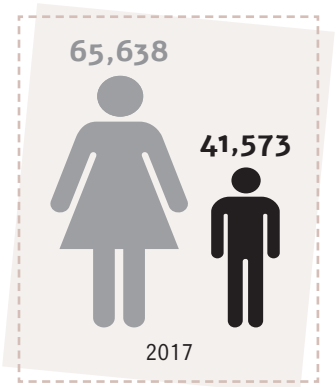

מקור: נתוני למ"ס ועיבודי המחברות

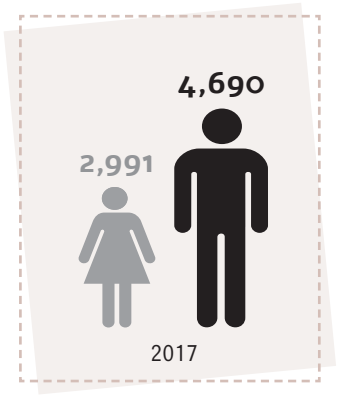
מספר מקבלי/ות הבטחת הכנסה

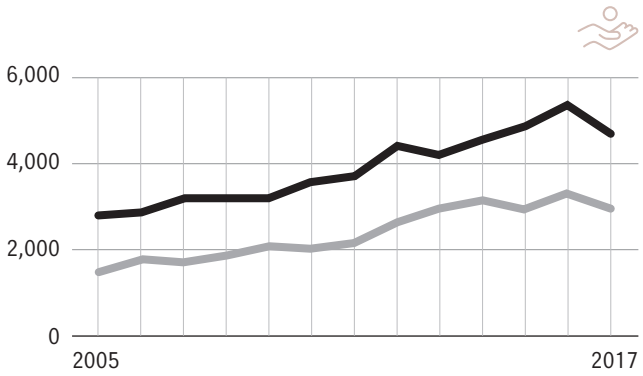

מקור: נתוני למ"ס, בטל"א ועיבודי המחברות

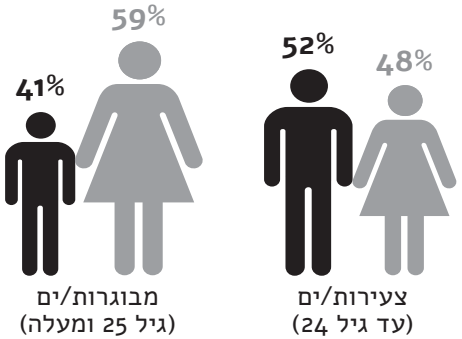
הכנסה ממוצעת מפנסיה בש"ח

מקור: נתוני בטל"א ועיבודי המחברות

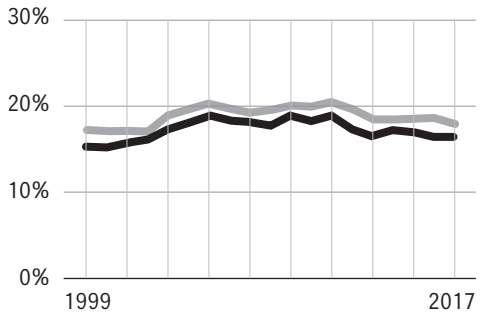
שיעור הרשומים במחלקות לשירותים חברתיים* 2016

*של משרד הרווחה לפי גיל ומגדר

מקור: משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים ועיבודי המחברות

היקף העוני לאחר תשלומי העברה ומסים

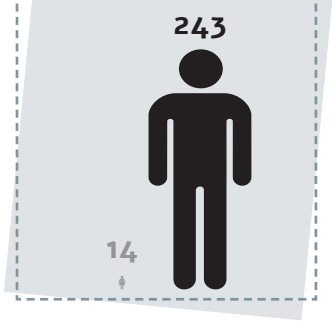

מקור: נתוני בטל"א ועיבודי המחברות

עוצמה פוליטית וכלכלית

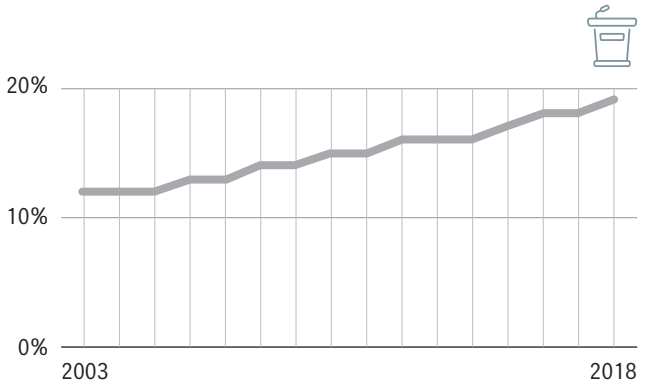
עמדות המפתח בזירה הפוליטית והכלכלית מאוישות ברובן המכריע על ידי גברים.

ראשי רשויות מקומיות ומועצות אזוריות 2018

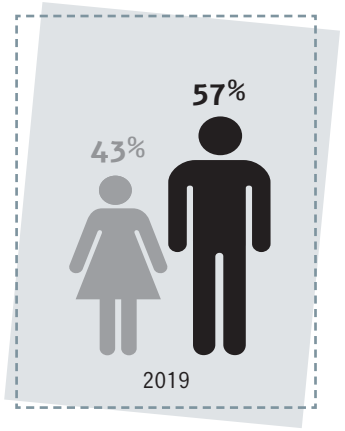
מקור: נתוני משרד הפנים ועיבודי המחברות

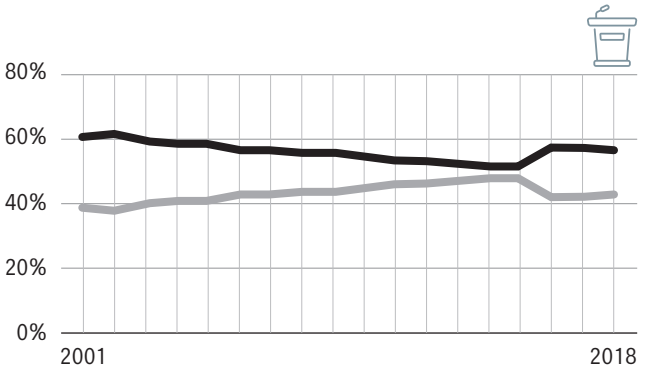
שיעור הנשים בדרגת פרופסור מן המניין

מקור: נתוני מל"ג ועיבודי המחברות

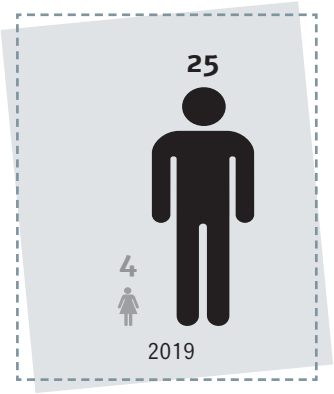
שיעור הנשים בשלוש הדרגות הבכירות בשירות המדינה

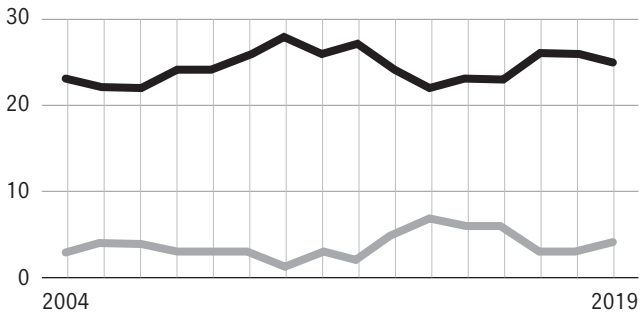

מקור: האגף לשוויון מגדרי בשירות המדינה

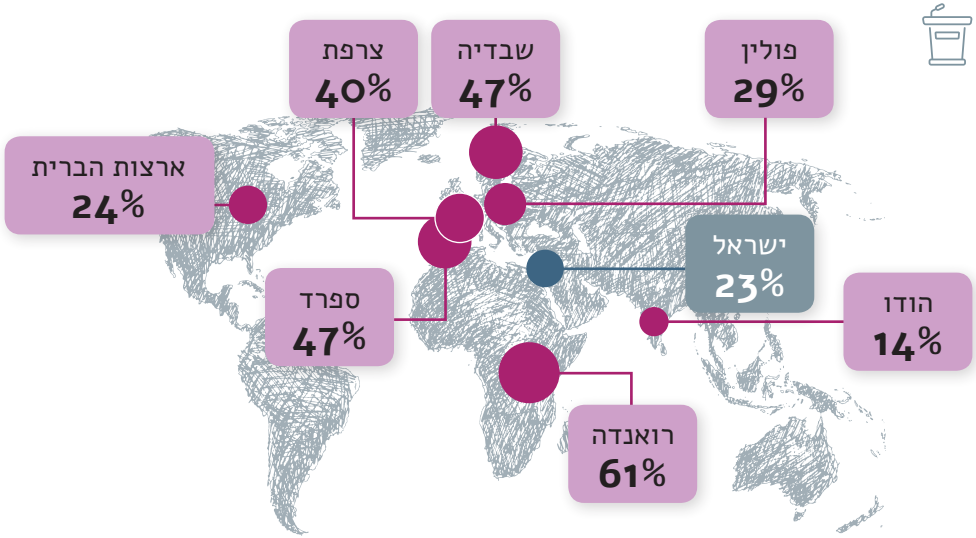
מספר המנכ"לים והמנכ"ליות של משרדי הממשלה

מקור: יודעת – מרכז ידע נשים ומגדר, מכון ון ליר בירושלים

שיעור נשים בפרלמנטים 2019

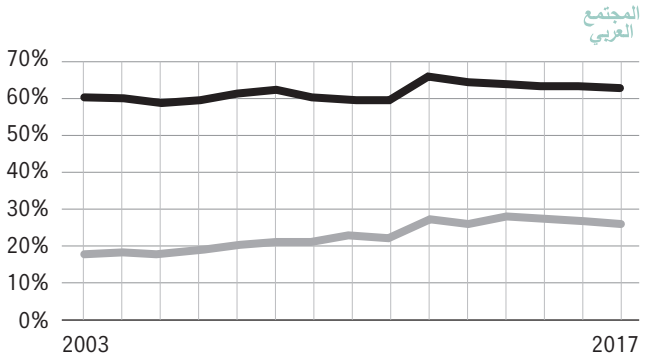

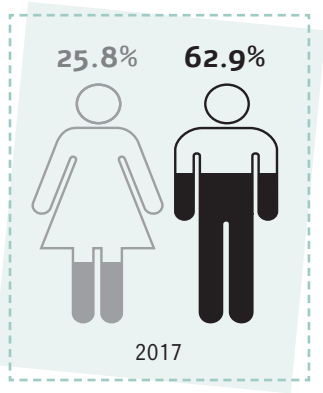
מקור: Inter Parliamentary Union

מגוון בקרב נשים

על מנת להבין לעומק את מצבן של נשים שונות יש להביא בחשבון השתייכות אתנית ולאומית, מקום גיאוגרפי, מצב כלכלי, חשיפה לאלימות וגורמים נוספים. ההצטלבות בין מגדר לבין גורמים אלו יוצרת הבדלים בין נשים ומעצימה את פגיעותן של נשים מקבוצות מוחלשות. כך למשל, השכר החודשי הממוצע של נשים ערביות נמוך משכרם של גברים ערבים ומשכרן של נשים יהודיות.

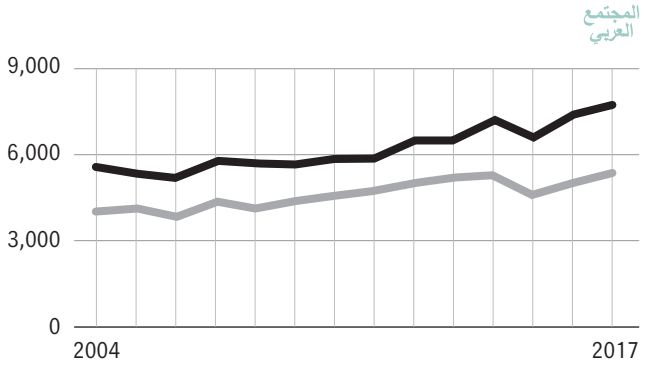
השתתפות בכוח העבודה בחברה הערבית בישראל

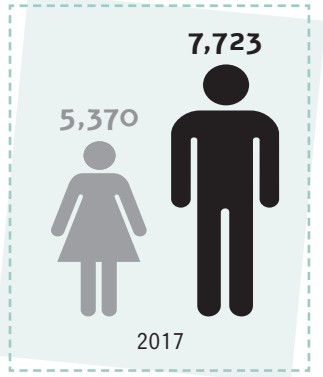

מקור: נתוני למ"ס ועיבודי המחברות

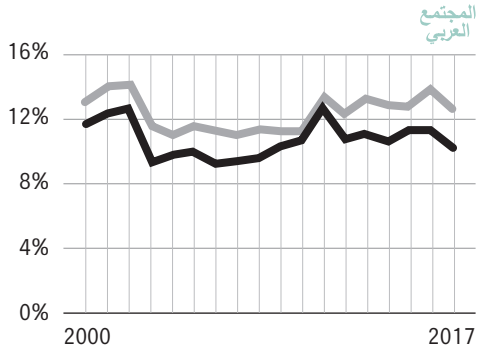
שכר חודשי ממוצע בחברה הערבית בישראל בש"ח

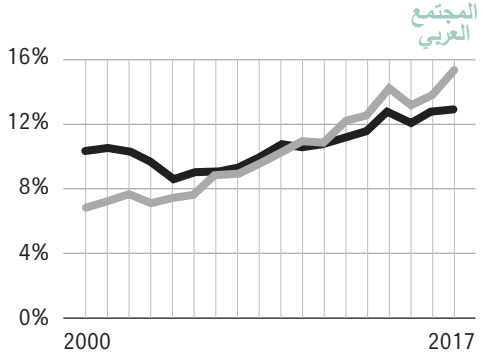

מקור: נתוני למ"ס ועיבודי המחברות

שיעור בוגרי/ות 13-15 שנות לימוד בחברה הערבית

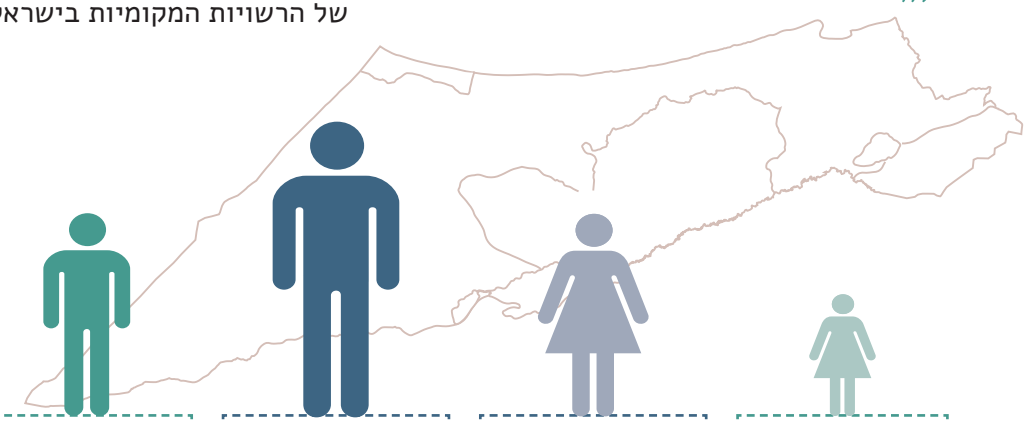
שיעור בוגרי/ות 16 שנות לימוד ומעלה בחברה הערבית

מקור: נתוני למ"ס ועיבודי המחברות

שכר חודשי בפריפריה ובכלל האוכלוסייה

בהגדרת הפריפריה בממד נלקחו בחשבון הריחוק הגיאוגרפי ממרכז המדינה והדירוג החברתי-כלכלי של הרשויות המקומיות בישראל.

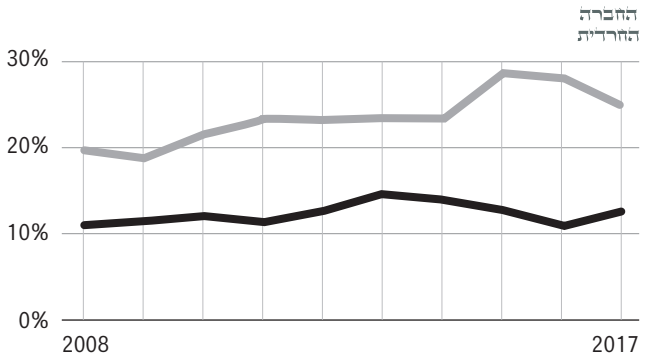
פריפריה	כלל האוכלוסייה	כלל האוכלוסייה	פריפריה
8,208 ש"ח	11,928 ש"ח	8,188 ש"ח	4,899 ש"ח

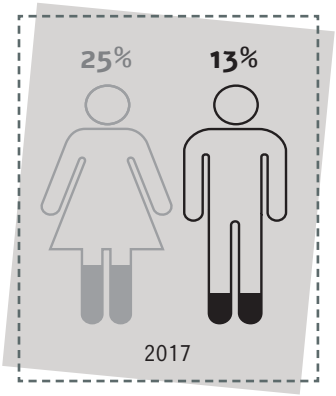
מקור: נתוני בטל"א ועיבודי המחברות

מגוון בקרב נשים

בחברה החרדית יותר נשים מגברים רוכשות השכלה אקדמית
ומשתתפות בשוק העבודה, אך שכרן החודשי נמוך משל גברים.

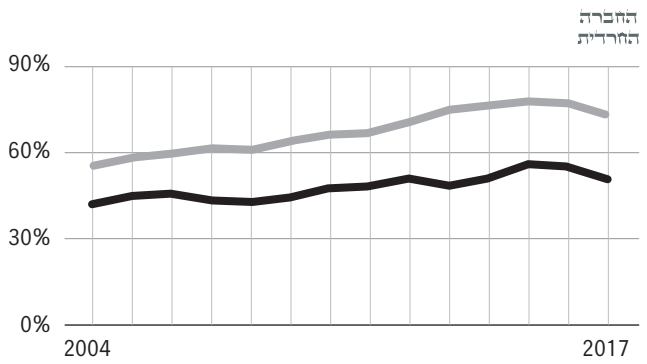
שיעור הלומדים לתואר אקדמי **בחברה החרדית** בקרב בני 20+

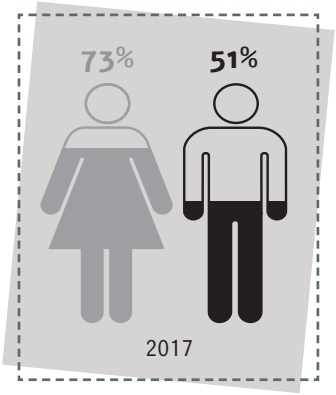

מקור: המכון הישראלי לדמוקרטיה, למ"ס ועיבודי המחברות

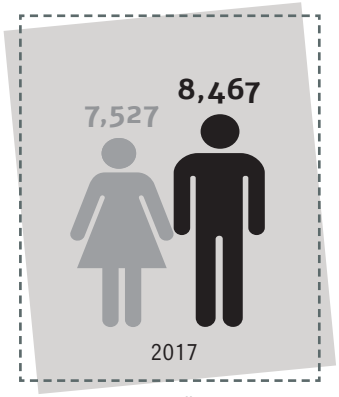
שיעור השתתפות חרדים בכוח עבודה גילאי 25-64

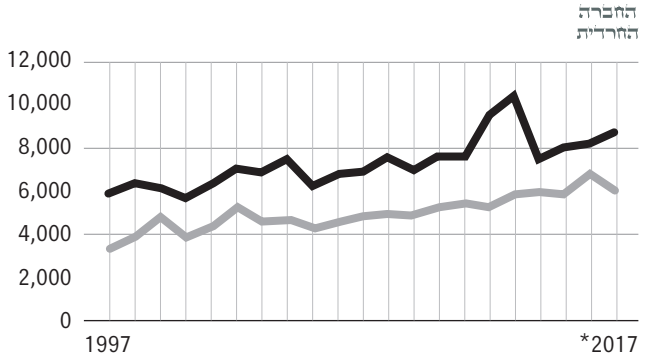

מקור: המכון הישראלי לדמוקרטיה, למ"ס ועיבודי המחברות

הכנסה ממוצעת ברוטו לחודש בש"ח, חרדים בגילאי 25-64

*נתוני 2017 מבוססים על אקסטרפולציה

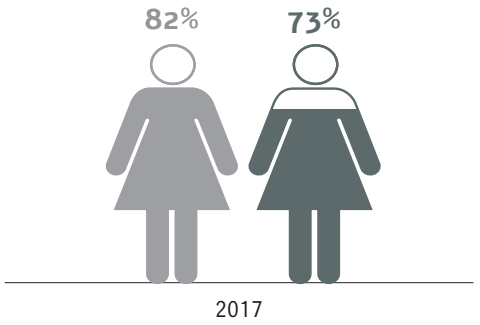
מקור: המכון הישראלי לדמוקרטיה, למ"ס ועיבודי המחברות

נשים מקבוצות חברתיות שונות בשוק העבודה

השתתפות בשוק העבודה

נשים בגילאי 25-64

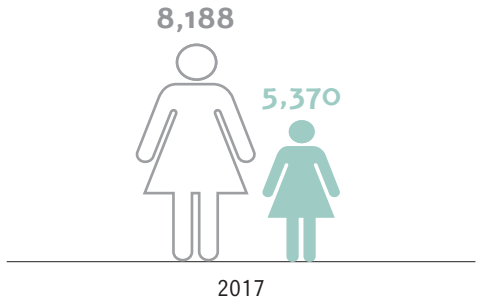
בחברה החרדית
בחברה הכללית

שכר חודשי ממוצע

נשים בגילאי 15 ומעלה

בחברה הערבית
בחברה הכללית

המלצות לכיווני פעולה ומדיניות

1 להציב **יעדים קונקרטיים לצמצום הפערים המגדריים** בכל תחומי החיים ולהקים **מנגנון לניטור** מגמות שינוי בפערים לאור היעדים שנקבעו.

2 הפעלת אסטרטגיה של **הטמעת חשיבה מגדרית** בכל התחומים:
- יצירת מנגנונים של ייצוג הולם לנשים בכל צומת של קבלת החלטות
- שילוב היבטים מגדריים בקבלת החלטות מתוך רגישות לצרכים של קבוצות ספציפיות
- בחינה מגדרית של השלכות המדיניות

3 לחשוב מחדש על ההסדרים המגדריים המאפיינים את **שוק העבודה** ומציאת פתרונות שיטתיים להקל על ההתמודדות עם חיי עבודה ומשפחה במקביל:

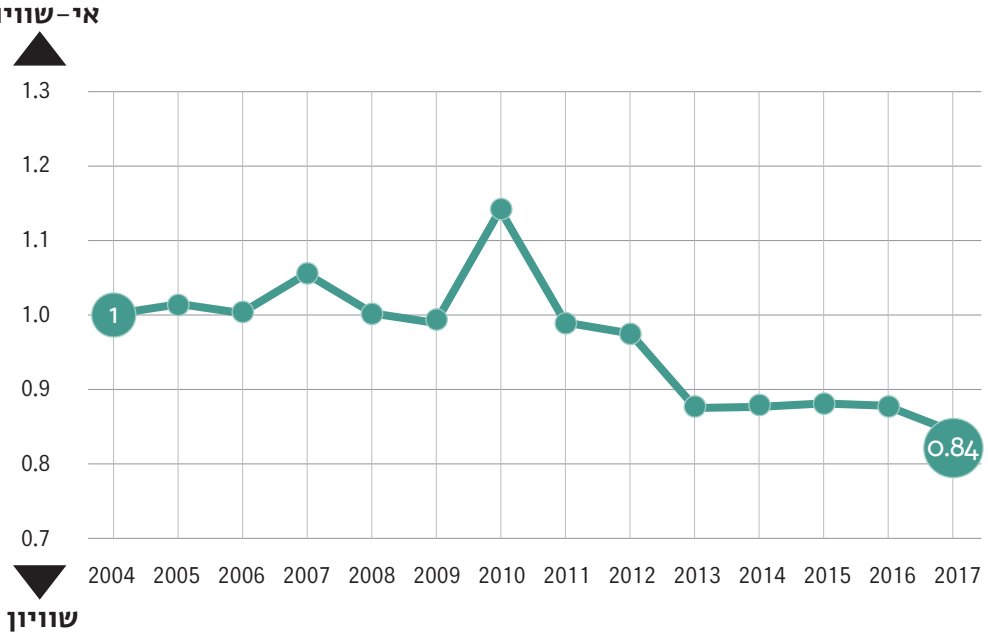
א. מדינת ישראל צריכה **לצמצם את מספר השעות בשבוע העבודה** במקובל במדינות מתועשות אחרות ולתת תמריצים למקומות עבודה המעודדים את עובדיהם, נשים וגברים באחד, לאזן בין עבודה למשפחה.

ב. חישוב מחדש של החשבונאות הלאומית באופן שעשייתן ותרומתן הכלכלית של נשים בביצוע **עבודות שקופות** בבית ובמשפחה יבואו בה לידי ביטוי ויתוגמלו בדרכים שונות.

4 איסוף שיטתי ופרסום של **נתונים סטטיסטיים מפולחים מגדרית** על ידי כלל מוסדות ורשויות המדינה. זאת בכל תחומי החיים, ובדגש על נתונים לגבי אלימות מגדרית. בנוסף, הקפדה על פילוח מגדרי של המידע המוצג על ידי משרדי הממשלה במאגרים דיגיטליים.

רמת האי-שוויון המגדרי לאורך השנים

רמת האי-שוויון המגדרי נותרה ללא שינוי ניכר בין השנים 2004 ו-2010. משנת 2011 נרשם צמצום של אחוזים בודדים באי-שוויון, אך הצמצום נבע, לפחות בחלקו, **מהרעה כללית בהיבטים תעסוקתיים בקרב נשים וגברים כאחד**, ולא משיפור במצבן של נשים.

מקור: מדד המגדר 2018

תש"ף 2019, הוצאת מכון ון ליר | CC-BY-SA 4.0 The Van Leer Institute Press
עיצוב: יעל קציר katzeery@gmail.com | הדפסה: פרינטיב, ירושלים

האינדיקטורים המרכיבים את מדד המגדר 2019

שוק העבודה

1 השתתפות בכוח העבודה האזרחי
2 עבודה במשרה חלקית
3 שכר חודשי
4 שכר שעתי
5 שכר חציוני
6 עובדות/י חברות כ"א
7 הטבות מעסיקים
8 עצמאיות/ים
9 הכנסה עצמאיות/ים
10 ריבוי משרות
11 שכר נמוך משכר המינימום
12 שכר גבוה פי 2 מהממוצע
13 רציפות תעסוקתית
14 משרה חלקית שלא מרצון

השכלה

1 בעלות/י 13-15 שנו"ל
2 בעלות/י +16 שנו"ל
3 סגרגציה בהשכלה גבוהה
4 מתקשות/ים במתמטיקה
5 זכאות לבגרות

מגדור מקצועי

1 שכירות/ים בהיי-טק
2 סגרגציה לפי משלחי יד
3 סגרגציה לפי ענפים

זמן

1 חופשה בארץ
2 חופשה בחו"ל
3 פעילות התנדבותית
4 עבודה במשרה חלקית בעקבות עבודת בית
5 אינן מועסקות בעקבות עבודת בית
6 צפיה בטלוויזיה
7 קריאת עיתונים
8 שימוש באינטרנט
9 50+ שעות עבודה בשבוע

אלימות

1 פניות חדשות למרכזי הסיוע
2 תיקי עבירות מין בתביעה המשטרתית/ פרקליטות
3 מטופלות במרכזים לטיפול באלימות במשפחה
4 תיקי אלימות במשפחה שנפתחו במשטרה
5 בטחון בהליכה ברחוב
6 בני/ות +20 שהוטרדו מינית

עוני

1 תחולת העוני
2 גמלת הבטחת הכנסה
3 הכנסה מפנסיה
4 נזקקות/ים לשירותי רווחה

עוצמה

1 חברות/י הכנסת
2 שרות/ים בממשלה
3 ראשי/ות רשויות מקומיות
4 סגל בכיר באוניברסיטאות
5 מנכ"ליות/ים במשק
6 שלוש הדרגות העליונות בשירות המדינה
7 חוזה בכירים בשירות המדינה
8 מנכ"ליות/ים משרדי ממשלה

תרבות

1 שירים בביצוע זמרות/ים במצעד השנתי
2 פרס ישראל
3 שחקניות/ים בתיאטרון
4 במאיות/ים בתיאטרון
5 ייצוג בחדשות
6 השמעות ברדיו זמרות/ים ישראלים
7 השמעות ברדיו זמרות/ים בינלאומיים
8 ספורטאיות פעילות

בריאות

1 תוחלת חיים
2 שיעור התמותה
3 הערכת בריאות
4 עישון

מצב משפחתי

1 פריון נערות
2 משפחות חד הורית
3 גיל נישואין ממוצע

חברה ערבית

المجتمع العربي

1 השתתפות בכוח העבודה האזרחי
2 משרה חלקית
3 שכר חודשי
4 שכר שעתי
5 בעלות/י 13-15 שנו"ל
6 בעלות/י +16 שנו"ל
7 פריון נערות
8 גיל נישואין
9 משרה חלקית שלא מרצון
10 זכאות לבגרות
11 מתקשים/ות במתמטיקה
12 עישון

פריפריה

1 השתתפות בכוח העבודה האזרחי
2 שכר חודשי
3 רציפות תעסוקתית

החברה החרדית

החברה החרדית

1 השתתפות בכוח העבודה האזרחי
2 משרה חלקית
3 שכר חודשי
4 שכר שעתי
5 לומדות/ים לתואר אקדמי

מרכז שוות במכון ון ליר בירושלים שם לו למטרה להטמיע את מושג השוויון המגדרי בחשיבה ובפעולה החברתית, ובבך להוציא את סוגיית האי-שוויון המגדרי מתחום אחריותן הבלעדית של הנשים ולנסחה כתפיסת עולם חברתית הנוגעת לכלל החברה בישראל. המבט המגדרי חושף את המנגנונים המכוננים אי-שוויון ביחסי הכוח הכלכליים, הפוליטיים והתרבותיים בין גברים לנשים. הרחבתו של מבט זה אל החברה בכללותה מאפשרת לקרוא תיגר על הסדר החברתי הקיים ולגרום לבך שעולמן, צורכיהן וניסיון חייהן של נשים ממגוון מיקומים חברתיים וקבוצות יובאו בחשבון בבינונו של סדר זה.

פיתוחו ופרסומו של מדד המגדר התאפשרו הודות לתמיכתם הנדיבה של הקרנות והגופים הבאים:

רחוב ז'בוטינסקי 43, ירושלים 9104001, ת"ד 4070, טל' 02-5605222; פקס 02-5619293
43 Jabotinsky St., Jerusalem 9104001, P.O.B. 4070, Tel. 972-2-5605222, Fax. 972-2-5619293
شارع جابوتنسكي ٤٣، القدس ٩١٠٤٠، ص. ب. ٤٠٧٠، تلفون: ٠٢-٥٦٠٥٢٢٢، فاكس: ٠٢-٥٦١٩٢٩٣
vanleer@vanleer.org.il • www.vanleer.org.il